

Ez nem csupán politikai konfliktus: vita a szent jelentéséről

Clara Fernandez Saralegui

DOI: 10.14267/VILPOL2026.04.17

XIV. Leó pápa és Donald Trump egyre élesebb konfliktusa két, a kortárs világban jelentős befolyással rendelkező szereplő közötti mély törésvonalat tesz láthatóvá. Az egyik oldalon egy globális erkölcsi tekintéllyel bíró vallási vezető áll, a másikon pedig egy olyan politikai vezető, akinek döntései közvetlenül alakítják a nemzetközi konfliktusokat, a geopolitikai vitákat és egész társadalmak életfeltételeit különböző kontinenseken.

A konfliktus értelmezéséről Verónica Giménez Béliveau-val, a CONICET (Argentína legfőbb állami tudományos és technológiai kutatóügynöksége) kutatójával, a vallás és a közszféra kapcsolatának szakértőjével beszélgettünk. Giménez Béliveau kutatásai a vallás, a politika és a társadalmi identitások összefüggéseire, valamint a Vatikán 20. századi geopolitikai szerepére irányulnak.

A kutató szerint „a Vatikán által a 20. században támogatott geopolitikai koncepció inkább háromszögű, mint kétpólusú volt, amelyben a katolikus egyház mind a kommunizmus, mind a liberalizmus alternatívájaként jelenik meg. Az 1989-es szovjet összeomlás óta a liberális hatalmi pólussal szembeni diskurzus erősödött, ami a különböző pápák karakterében is tükröződik”.

A pápák és Trump közötti feszültség nem előzmények nélküli. Donald Trump és a katolikus egyház különböző irányzatai, különösen Ferenc pápa között már korábban is markáns ellentétek alakultak ki. Giménez Béliveau szerint Ferenc pápa retorikai szempontból könnyebben támadható ellenfél volt Trump számára: latin-amerikai háttere, plebejus egyházi karaktere, a migránsok melletti kiállása, valamint a szegénységről, a vagyoneelosztásról és a liturgiáról vallott progresszívebb nézetei egyaránt világos politikai irányvonalat teremtettek. XIV. Leó ezzel szemben összetettebb kihívást jelent Trump számára: szemléletében konzervatív, amerikai kötődésű pápa, akinek támadása a republikánus kormányzat katolikus támogatói körében is ellenérzést válthat ki.

A kutató értelmezése szerint a vita nem pusztán aktuálpolitikai természetű, hanem mélyebb kulturális és vallási feszültségeket hordoz. Ferenc pápa 2013 és 2025 között több alkalommal is bírálta Trump bevándorláspolitikáját. 2016-ban tett kijelentése – miszerint „aki csak falak építésén gondolkodik, és nem hidak építésén, az nem keresztény” –világszerte Trumpra vonatkozó kritikaként értelmezték.

Giménez Béliveau szerint a jelenlegi konfliktus a nemzetközi rend szélesebb átalakulásaira is rávilágít. „Ez a feszültség régóta fennáll, és a »szent« megalkotásáért folyó versengéssel függ össze” – fogalmaz. A konfliktus akkor éleződött ki látványosan, amikor Trump olyan képet tett közzé magáról, amely Krisztusként ábrázolta őt. A kutató szerint „ha valaki kifejezetten ilyen pozícióba helyezi magát, azzal nyíltan verseng az egyházzal, amely azt állítja, hogy kizárólagos joga van az Istennel való kapcsolat közvetítésére”. Trump provokációi ebben az értelemben nem csupán politikai gesztusok, hanem a vallási reprezentáció határait is feszegetik, ami még saját követői körében is feszültséget kelthet.

A vallás politikai jelentősége a modern, sokszínű társadalmakban sem tűnt el. Giménez Béliveau szerint „olyan világban élünk, ahol a jobboldali és szélsőjobboldali kormányok térnyerése az alapvető emberi jogokat kérdőjelezi meg, és kijelöli, ki élhet teljes jogú emberként, és ki nem”. Ebben a helyzetben a szegények és a migránsok gyakran a legalapvetőbb jogoktól is megfosztott csoportokként jelennek meg. Az egyház – különösen a pápai megszólalásain keresztül – arra emlékezteti ezeket a politikai erőket, hogy még konzervatív társadalmi rendszerekben is léteznek olyan, az emberi méltóságot érintő határok, tiszteletben kell tartani

A Vatikán sajátos nemzetközi szerepét tovább erősíti a Szentszék kettős státusza. Egyrészt világszerte jelen lévő vallási intézmény, másrészt a nemzetközi jog által elismert szuverén szereplő. A kutató szerint „a katolikus egyháznak kettős státusza van: egy világszerte elterjedt vallás irányító intézménye, ugyanakkor az ENSZ-ben is részt vevő állam. Hangjának jelentősége e kettős státuszból fakad, valamint abból, hogy lemond a hatalom erőszakos vagy háborús megszerzéséről, ami lehetővé teszi számára, hogy a nemzetközi rend erkölcsi őrzőjeként pozicionálja magát.”

XIV. Leó jelenlegi vezetői szerepe ebben az összefüggésben különös jelentőséget kap. Giménez Béliveau szerint „olyan politikai időkben, amikor számos kormány jobbra és szélsőjobbra tolódik el, az egyház a nemzetközi szintén helyette egy humanista hangként humanista hangként jelenik meg”. A pápa Trumpéval ellentétes vezetési modellt képvisel: míg az amerikai elnök politikai szuverenitásra, erőre és választói mobilizációra épít, XIV. Leó a béke, az erkölcsi felelősség és az emberi jogok nyelvén szólal meg.

A jelenlegi pápa egyre határozottabban fogalmaz a háborúval és az erőszak politikai alkalmazásával szemben. Az elmúlt hónapokban közvetlenebbül is utalt Trump döntéseire, különösen a katonai műveletek és a nemzetközi konfliktusok kezelésének bírálatakor. Giménez Béliveau szerint „XIV. Leó pápa vezetési stílusa az erőszak alkalmazásának elutasításán alapul. Karizmája az erkölcs elsődlegességén, a békéről, az egységről, valamint a migránsok, menekültek és háborúk által érintett emberek jogainak védelméről szóló diskurzuson nyugszik. Ez a humanizmuson alapuló vezetési stílus, ritka jelenség a jelenlegi nemzetközi szintén.”

A kutató ugyanakkor árnyalja azt az elképzelést, hogy a vallásos szavazat kizárólag hitbeli meggyőződésekből vezethető le. „A szavazást különböző szférák befolyásolják: a politika, a gazdaság, a vallás és az erkölcs. A keresztények, akár csak más választók, többféle motiváció alapján döntenek. A szavazást nem kizárólag a vallási hovatartozás határozza meg.”

Latin-Amerikában a hit továbbra is fontos, de nem kizárólagos politikai tényező. Bizonyos időszakokban a vallási meggyőződés, máskor a gazdasági helyzet vagy egyes vezetők karizmája válik meghatározóvá. Giménez Béliveau szerint ugyanakkor egy dolog világosnak tűnik: mélyen vallásos társadalmakban a hívők megsértése hosszú távon ritkán bizonyul hatékony politikai stratégiának. A személyes vagy médiában zajló konfliktusokon túl ez a vita a hatalom, az erkölcs, a vallás és a kortárs világrend megértésének két ellentétes módja közötti mélyebb szembenállást tárja fel.